

KENT ESTETİK KURULLARININ KENT ESTETİĞİ KALİTESİNE KATKISI: MALATYA ÖRNEĞİ

Hasan BATAR¹

ÖZET

Toplumların sürdürülebilir bir yaşam kalitesine kavuşma çabasında önemli bir yer teşkil eden unsurlardan birisi de estetikdir. Mağara ve barınakların bir korunma işlevi olmasının yanı sıra duvarlarına çizilen resimler yaşam alanlarına güzel bir görüntü kazandırma isteği, bir estetik duygunun serencamı olarak açıklanabilir. Bir korunma içgüdüsünden bir güzellik kaygısına evrilen mekânlar, günümüz dünyasında daha geniş bir çerçevede tasavvur edilmesi gereken bir olgudur. Bireylerin mekân estetiği tasavvuru mekânın kendisinden izler taşıdığı, karşılıklı etkileşim olduğu, yaşam kalitesine değer kattığı düşünüldüğünde estetik kavramının önemi ortaya çıkmaktadır. Bu açıdan bütün toplumların değeri ve önemi konusunda üzerinde mutabık olduğu kent estetiği, kentsel mekânların kaotik durumlarının insan yaşamına negatif etkilerinin artmasından dolayı yeniden ön plana çıkmıştır. Bu çalışmada yerel yönetim kademeleri bünyesinde kurulan kent estetik kurullarının kent estetiğine katkısı, mevcut uygulamaları ve alınan kararların içerikleri, Malatya Büyükşehir Belediyesi Kent Estetik Kurulu örneği göz önünde bulundurularak incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kent, Estetik, Yerel Yönetim, Kentsel Mekân

CONTRIBUTION OF URBAN AESTHETICS BOARDS TO THE QUALITY OF URBAN AESTHETICS: THE SAMPLE OF MALATYA

ABSTRACT

Aesthetics is one of the important factors in the efforts of societies to attain a sustainable quality of life. Besides a protective function of caves and shelters, the pictures drawn on the walls can be explained as the serendipity of an aesthetic feeling. Urban spaces, which have evolved from a protection instinct to a beauty concern, are phenomena that should be conceived in a wider framework in today's world. The importance of aesthetics becomes apparent when it is considered that individuals' imagination of space aesthetics carries traces from the space itself, that there is mutual interaction and it contributes to the quality of life. In this respect, the city aesthetics, on which all societies agree on its value and importance, has come to the fore again due to the increase in the negative effects of the chaotic conditions of the urban spaces on human life. In this study, the contribution of the city aesthetic boards established within the local government levels to the urban aesthetics, their current practices and the contents of the decisions which were taken were examined by taking into account the example of the Malatya Metropolitan Municipality Urban Aesthetic Board.

Keywords: City, Aesthetics, Local Government, Urban Space

¹ Ünvanı: İletişim Uzmanı, Kurumu: Malatya Büyükşehir Kent Konseyi, ORCID ID: 0000-0003-4245-0168, e-posta: hasanbatar@gmail.com

Geliş Tarihi: 11.02.2021 / Kabul Tarihi: 02.06.2021 Çalışma Türü: Araştırma Makalesi

GİRİŞ

“Kent, insanın en büyük sanat yapıtıdır”.
(L.Mumford)

Günümüz dünyasında kentsel yerleşimlerin sundukları iş ve yaşam koşulları nedeniyle gittikçe daha kalabalık hale geldiği bir dönemde, kentsel estetik de daha zorunlu hale gelmektedir. Sanayi devrimi ile birlikte kentlerde artan nüfus, bazı kentlerde doğrudan kentin mimarisini etkileyerek estetik kaygısı gütmeyen yapıların büyümesine neden olan faktörlerden biridir. Küreselleşme ile birlikte önemli bir değişim süreci yaşayan kentler bu değişimden üzerinde barındırdığı her şeyi ile etkilenmektedir. Kendi kaynaklarını hızlı bir şekilde tüketen, yeşil alanlarını yok eden, yoğun yapılaşmadan dolayı birbirini baskılayan yapıların beraberinde getirdiği kaotik durum araştırmamızın bir sorunsalı olarak değerlendirilmektedir. Bununla birlikte trafik, plansız yapılaşma, azalan yeşil alanlar, ticari kaygılardan kaynaklı gelişmiş güzel yerleştirilmiş reklam panoları gibi olumsuzluklar kent estetiğine zarar veren önemli unsurların başında gelmektedir. Bu çerçevede yaşanabilir şehir algısında kent, estetik ve insan kavramları kent yaşantısının, fiziksel, ruhsal ve sosyal durumunu bir bütünlük içerisinde yansıtan ve birbirinden ayrılmaz kavramlar olarak değerlendirilebilir. Çünkü şehir ve insan birbirini besleyen, birbirini büyüten, birbirine bağımlı iki organizma gibidir. İnsan şehri imar ederken şehir de buna karşılık insanı imar eder. İşte bu pozitif şeylerin oluşmasına aracılık edecek olan şey de estetik kavramı olarak açıklanmaktadır. Kentlerdeki yaşam kalitesinin iyileştirilmesi için estetik olgusunun önemsenmesi ile çeşitli fonksiyonlar yüklenen Kent Estetik Kurulları yerel yönetim kademeleri içerisinde önemsenmeye başladı. İnsanların yaşam alanları ile ilgili daha fazla konformist yaklaşımları bir takım demokratik baskı mekanizmaları ile daha çok talepkâr olmaları merkezi yönetim ve yerel yönetimler açısından kent ve estetik kavramlarının bir araya getirilme zorunluluğunu ortaya koymuştur. Çünkü estetik kentsel yaşamı belirli olanaklarla karakterize eder, düzen, ölçü, denge ve güç ölçütleri uyumlaştırarak yaşanabilir bir kent projeksiyonu sunar.

İnsanlık endüstrileşme süreci ile beraber kentlerin insanın sosyo kültürel gelişimine olan katkısına müdahale ederek toplum için açık bir yaşam alanı olmaktan çıkartmış durumdadır. Günümüz dünyasında çok az kent, insanın yaşam konforuna, ruhsal durumuna, yaşantısına olanak sağlamaktadır. Bu sürecin yol açtığı kent ve insan yaşamındaki olumsuzluklar gün geçtikçe kentlerin insanın yaşam kalitesine karşı cevap verme potansiyelini zayıflatmaktadır. Kentlerin yaşamak için gerekli olan niteliklerinin kaybolma tehlikesi kente ve insana dair kaybolan estetik değerler için bir takım arayışların başlamasına zemin hazırlamıştır. Son zamanlarda kent estetiği kavramının gündemde tutulması bu yaşamsal döngünün bozulmasına, yozlaşmasına, kentlerin insanın yaşamını her açıdan tehdit eden kaotik durumuna bir çare arama biçimi olarak görülmektedir. Bu çerçevede şehirlerin yaşanabilir kılınmasında ana unsur olan yerel yönetimlerin kentle ilgili vizyonlarının önemini bir kez daha karşımıza çıkarmaktadır. Yerel yönetim kademeleri içerisinde kurulan **Kent Estetik Kurulları** da bu çare arama biçiminin bir yansıması olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu araştırmanın amacı, kent yaşamında estetik ve mimari arasında mükemmel bir kombinasyon oluşturacak olan kent estetik kurullarının gerekliliğini vurgulamak aynı zamanda işlevselliğini arttıracak bir takım öneriler ortaya koymaktır.

Bu çalışmada Malatya Büyükşehir Belediyesi uhdesinde kurulan Kent Estetik Kurulu'nun 2018-2020 yılları arasında almış olduğu 184 karar, kent estetiği kalitesine dönük yaptığı çalışmalar konularına göre ele alınmış ve buna dair görüş ve öneriler sunulmuştur.

Çalışma kapsamında kentsel estetik konusunda Türkiye uygulamaları içerisinde yer alan Malatya Büyükşehir Belediyesi Kent Estetik Kurulu hakkında bir araştırma yapılmıştır. Bu bağlamda mevcut kent estetik kurullarının oluşumuna yasal zemin hazırlayan yönetmelikler ve yönergeler ışığında ele alınan

konuların kapsamı inceleme konusu yapılarak bu uygulamaya yönelik bir perspektif ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Hızlı kentleşme, göç ve beraberinde artan nüfus yoğunluğu gibi temel olgulardan dolayı ülkemizde yasal anlamda bir takım düzenlemeler getirmeyi zorunlu kılmıştır. Daha yaşanabilir bir kent hayatını oluşturmak, kent hayatında yer alan insanların belli bir yaşam konforu elde etmelerini sağlamak, kısacası herkesin kentsel yaşamın imkânlarından istifade etmesini sağlamak için çalışmalar yürütülmektedir. Yürütülen bu çalışmaların kapsamına bakıldığında yeterli önem ve özenin gösterilmeyen kentin estetik boyutu temel araştırma konumuzun amacını teşkil etmektedir. Araştırmamızın amacı Malatya Büyükşehir Belediyesi Kent Estetik Kurulu çalışmalarının kapsamında elde ettiğimiz veriler ışığında ilgili kurulun kentin estetiğine yönelik ne tür katkılar sağladığını ortaya koymaktır.

Kentsel yaşam döngüsü her zaman ekonomik, sosyal ve kültürel yönleri ile bilimsel çalışmaların odağında olmuştur. Bu çalışmaların kapsamına bakıldığında Kent Estetik Kurullarının yeterince yer almaması araştırmanın önemini ortaya koymaktadır. Ülkemizde bazı kentlerde kurulmuş olup sadece metinlerde ve yönetmeliklerde kalmış olan Kent Estetik Kurullarının uygulama örneklerinin işlevselliği Malatya Büyükşehir Belediyesi örneğinde değerlendirilmiştir.

Malatya Büyükşehir Belediyesi İmar Dairesi Başkanlığı tarafından temin edilen dokümanlar nitel araştırma yöntemi olan doküman analizi tekniği ile veriye dönüştürülmüştür. Malatya Büyükşehir Belediyesi uhdesinde 20.01.2015 tarihinde 48 Sayılı Meclis Kararı ile yürürlüğe girmiş olsa da 2018 yılına kadar herhangi bir çalışma yapılmamıştır. Bundan dolayı ilgili çalışmamızın örneklemini 2018 ve 2020 yılları arasındaki faaliyetler oluşturmaktadır.

1. KENT ESTETİĞİ VE YEREL YÖNETİM İLİŞKİSİ

Günlük yaşam, genellikle hem özel hem de kamusal alanlarda geniş bir yelpazede örüldüğünden, insanların estetik hassasiyetleri yerel yönetim kademeleri ile gerçekleştirilebilen interaktif etkileşim biçimleri ile gelişir. Türkiye'deki estetik anlayışı göz önüne alındığında, her şehir için kentsel estetiğin algılanması ve uygulamalarında farklılıklar bulunuyor olsa da esas itibarı ile yerel yönetimlerin kanunlar ile güçlendirilen yapıları bu konuda büyük bir önem arz etmektedir. Bu açıdan baktığımızda estetiği şehre uyarlamada ve bu doğrultuda bir şehir tasarlamada yerel yönetimlerin bir katalizör görevi üstlendiğini söylemek abartı olmasa gerek. Bu açıdan sürdürülebilir bir şehir tasarımında ahengin yakalanması ve bir bütünlük elde edilmesinde yerel yönetimler uhdesindeki Kent Estetik Kurulları katılımcı bir yaklaşım benimsenmeli, estetik yaklaşım daha bütüncül bir bakış açısıyla yansıtılmalıdır. Bu tasarım yapılırken şehrin sosyo-kültürel öğeler içeren karmaşık bir yapıya sahip olduğu unutulmamalı ve estetik olarak doğru tasarlanmalıdır (*Berleant, 2005, s. 117*). Bu açıdan yerel yönetimler şehir tasarımında geçmiş ve gelecek arasında ruhu, dokusu ve mimarisi ile güzel kalabilecek bir şehir vizyonuna ulaşmak zorundadır.

KENT KAVRAMI

Kent kavramı fiziki bir mekân tanımlamasından ziyade köklü yapılanmaları ihtiva eden çeşitli disiplinler tarafından anlamlandırılmaya çalışılan zihinlerin görsel baskısını oluşturan bir tasarım olarak da değerlendirilebilir. Çünkü farklı tanımlamaları irdelediğimizde kent farklı zaman dilimlerinde toplumdan topluma, medeniyetten medeniyete değişen bir anlamlar zincirini beraberinde getirmektedir.

Kent, medeniyetin mihenk taşıdır. Spengler, İbn-i Haldun ve günümüz düşünürlerine kadar pek çok insan, kentle ilgili entelektüel uğraşların ilk koşullarını oluşturan ve özgürlük ve demokrasinin doğmasını, gelişmesini sağlayan yerleşim yerleri olarak bakmaktadır (Sjoberg,1965:20). Kenti dünyadaki gelişmeleri ve artan nüfus yoğunluğu bağlamında ele aldığımızda, 21. Yüzyılda ülkemizde

mekânsal kalite başta olmak üzere şehir tasarımının insanın yaşam kalitesine artı bir değer katmasında temel parametrelerin belirlenmesi ve uygulanmasının önemi ön plana çıkmaktadır.

1.1. KENTSEL MEKÂN VE ESTETİK OLGUSU

Kentsel mekân, şehirlerde dış mekân olarak tanımlanabilir, caddeler ve meydanlar kentsel mekânın ana unsurlarıdır (Krier,1979:104). Kentsel mekânlar şehir hayatının gerçekliğini yansıtan bir ayna vazifesi görmektedir. Bu açıdan kentsel mekânların insan hayatını önceleyen estetik ve işlevsel olması, kentin bütün parçalarının bir ahenk içinde yaşam alanlarını kolaylaştıracak şekilde bir araya getirilmesi gerekir. Bireylerin veya toplumların şehrin imajı ile ilgili zihinsel yapısını şekillendiren şey, kentle ilgili bir ortak kanaatin oluşması bu bağlamda şekillenecektir. Herhangi bir şehrin veya kasabanın yaşanabilirliği tartışılırken kentsel alanların önemi artmaktadır. Bu önem, kullanıcılar ve kentsel çevre arasındaki etkileşimin bir sonucu olan yaşam kalitesine artan ilgiyle eşzamanlıdır (Nasution vd.,2017:2). Bu açıdan bir kentin mekânsal kalitesi kentsel çevre ve buna bağlı bileşenlerin bütün boyutları ile ele alınması ile somut hale gelebilir. Toplumların büyük çoğunluğunun üzerinde barındığı bu kentsel mekânların sosyal bir estetik alana dönüştürülmesi insan ve şehir ilişkisini zorunlu kılmaktadır. Çünkü 21. Yüzyılda Kentsel mekânın ekonomik ve sosyal faydalarının yanı sıra, yaşam kalitesi ve ekolojik çevre de dikkate alınmak kaydıyla sürdürülebilir gelişimi, keşfedilmesi gereken yeni ve önemli bir konu haline geldi.

1.2. KENT ESTETİĞİ VE YEREL YÖNETİM İLİŞKİSİ

Endüstri devrimi ile süre gelen sanayileşme olgusu ve bununla beraber kentsel alanda yoğunlaşan maddi akışkan hayat, kamusal alanın insan hayatından ziyade yine insan eliyle üretilen şeylerin bu yaşam alanında yer bulması üzerine kurgulandı. Türkiye’de ise 1950’li yıllardan itibaren göç olgusuyla beraber artan kentsel nüfus, yerel yönetimler temel kentsel altyapı ve üst yapı hizmetlerine yoğunlaşmıştır. İnsan aktivitesinin manevra alanlarının daralması ile sonuçlanan kentsel mekânların bu yapısal özelliği kamusal alanın küçülmesine sebep olmaktadır. Bununla birlikte kaliteli bir kentsel alan, bu alanların yaşanabilirliğini arttırmak, zemininde insan ayak izinin bastığı yeri genişletmek gibi çabalar günümüz dünyasında insanın kendi kamusal alanını koruma endişesinin bir tezahürü olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu endişe aklımıza şu soruyu da getirmektedir. Kentsel mekânlarda faaliyetlerin azalması, kamusal yaşamın da azalmasına sebep olur mu?

Bu olgu yasal zeminde etkili ve güçlü kılınan kentin inşa sürecinin baş aktörleri durumunda olan yerel yönetimlerin cevaplaması gereken temel bir soru olarak yaşamaya devam edecektir. Kentin her alanında kendini hissettiren bu yapılanma biçimi kentsel mekânların oluşum süreçlerinde büyük bir rol almıştır. Park bahçe düzenlenmesi, yeni cadde ve sokakların açılması, işyeri açma izni vs. gibi konularda etkili ve yetkili olan yerel yönetimler şehrin silüetinin yavaş yavaş şekillenmesine de öncülük etmektedirler. Açıktır ki, kentsel yaşam belirli kolaylıklar ile karakterize edilir, ancak bununla birlikte düzen, ölçü, denge, uyum ve en önemlisi güç fikriyle tamamlanır (Vlad,2009:73). Bu çerçeveden baktığımızda kent sınırlarının içerisinde yaşayanların sosyo kültürel ve sosyo ekonomik ihtiyaçlarını karşılayacak ve bunu karşılarken de şehir ve insan dengesini koruyacak politikalar da önem arz etmektedir. Kentlerin tarihi, kültürel birikimlerini korumak ve bunları gelecek nesillere aktarmak öncelikli olarak yerel dinamiklere düşen görevler arasındadır. Bu yerel dinamikler içinde en öne çıkanı ise yerel yönetimlerdir (Sezik, 2018, s. 601). Bu manada kentin yaşam alanlarının yaratılmasında, kent halkının sosyal bir refah seviyesine erişmesinde halka ilk dokunan mekanizma “*yerel yönetim*” olarak karşımıza çıkmaktadır. Bundan dolayı yerel yönetimler kentlerin sosyalitesinin sağlanmasında kentsel mekânları çok boyutlu ele almak durumundadırlar. Bu açıdan kent sadece ekonomik bir çevreyi değil, aynı zamanda insanın düşüncelerine, davranışlarına ve yaşam biçimlerine etki eden sosyal bir düzeni ifade etmektedir (Es ve Ateş, 2004:212). Dolayısıyla insanların yaşamsal alanlarını daha sağlıklı hale getirecek olan çabalar kent estetiği ve yerel yönetim ilişkisini önemli kılmaktadır. Bu nedenle, kent

merkezinde ulaşım etkinliğinin iyileştirilmesi ve yayalar için çekici, keyifli ve konforlu hale getirilmesi gerekmektedir.

20. yüzyılın son çeyreğinde artan küreselleşme süreci ile beraber ulaşım ve iletişim alanındaki gelişmeler yerel yönetim anlayışında merkezîyetçilikten yerelleşmeye doğru kaymıştır. Bu çerçevede yerel yönetimlerin yönetişimci bir anlayışla güçlendirilmesi ve böylesi yönetim sistemleri üzerindeki merkezi hükümetin gölgesinin azalması yerel yönetimlerin kentlerin inşasında daha çok söz sahibi olmasını ve bu söz hakkının somut karşılığı olan kent yapılanmasında uygulanabilir çalışmaları ön plana çıkarmıştır. Günümüzde ister pozitif manada olsun ister negatif manada olsun kentlerin değişim ve dönüşümünün muhatabı toplum nezdinde yerel yönetimler olarak görülmektedir. Dolayısıyla toplumların yaşam alanlarının insan ruhuna uygun inşa edilmesi sorumluluğu ve yükü, yerel yönetim kademelerindeki kent estetiği olgusunun önemini ortaya koymaktadır.

1.3. ESTETİK KAVRAMI

Bilim olarak estetiğin konusu üzerinde, herkesin mutabık olduğu bir tanımlama olmamakla beraber “Estetik” Yunanca’da algı, duyu anlamına gelen “aisthesis”, “aisthetikos” kelimelerinin etkileşiminden vücut bulmaktadır. İnsanın güzel olanın bilişsel olarak farkına varması ve bunun insan zihin ve duygularındaki etkisi, güzelin algılanması ile ilgili şey yine estetik olarak tanımlanmaktadır. Estetik, güzelin ve güzel sanatların yapısını inceleyen bir felsefe dalıdır. Yunan estetiğinde “güzellik” var olan herhangi bir nesnenin/varlığın sıfatı olup genelde varlığın kendi iç düzeni ya da çeşitli varlıkların uyumlu topluluğu olarak tanımlanmaktadır (Erdoğan, 2006:73). Bir kavram olarak “Estetik”, binlerce yıllık geçmişle antik Yunan filozofları olan Sokrates, Platon (Eflatun) ve Aristoteles tarafından varlığın özü, güzelliği, algılanması olarak değerlendirilmiştir. “Güzel nedir?” sorusu ile bir farklı bakış açısı kazandırmaya çalışan Platon, bazı eserlerinde güzellik kavramı ile ahenk, düzen, iyilik, fayda ve uyum gibi kavramlarının ilişkiselliği arasında bir bağ oluşturma çabası içinde olmuştur. Aristoteles güzellik kavramını daha farklı bir boyutta ele alarak bu kavramı öncelikli olarak matematiksel bir orantı bağlamında değerlendirerek yeni bir anlam üretimi çabası içerisine girmiştir. Bireysel anlamda farklı anlamlar yüklenen “estetik” kavramının kapsamı içerisinde güzelliğin yanında, komik, yüce, zarif, trajik, ilginç ve çirkin değerleri de girmektedir. Aslında bu kavramların tamamı estetik değerlerin oluşumuna önemli katkılar sağlamaktadır (Coşkun, 2008:24). Bu açıdan kentin doğru bir şekilde büyüüp gelişmesi, kendisinden beklenen yaşanabilirliği ve fonksiyonelliği sağlaması estetiğin önemini ortaya koymaktadır.

Estetik kavramının epistemolojik boyutuna baktığımızda bu kavram Alexander Gottlieb Baumgarten tarafından kullanılmıştır. Baumgarten, estetiği dar bir çerçeveye sığdırmak yerine daha geniş bir yelpazede ele almaktadır. Bundan dolayı estetik ile ilgili tanımlamaların çıkış noktası, güzellik ve güzel olanı karşılaştıran kavramlardır diyebiliriz. Fakat bu kavramlar etrafında şekillenen tanımlamalar, estetiğin sınırlarını daralmanın yanı sıra göreceli yaklaşımlarla her güzel olan şeyin estetik bir değer taşıyıp taşımadığı tartışmalarını da beraberinde getirmektedir. Nitekim insanlar kadar beğeniler, zevkler, güzellikler vardır ve çoğu zaman bunlar arasında bir tutarlılık yoktur (Tunalı, 1964:55). Bu açıdan duyusal beğeniye dayanan bazı yargıların tamamen sınırlı ve kısa süreli kişisel yargılar olduğu savını ön plana çıkararak Kant, estetik konusundaki algılamaların duyusal ve bilişsel olmaktan sıyrılarak düşünsel zemine kaydığını belirtmektedir. Bu açıdan baktığımızda Kant’ın estetikle ilgili soyutlayıcı yorumunun bu kavramın pratik olarak etkililiğini zayıflattığını söyleyebiliriz. Dolayısıyla estetik, insan ve doğa arasındaki ilişki sürecinin yine insan eliyle somutlaşmış bir hakikatidir diyebiliriz. Bu tanımlamalar ışığında estetiğin insanoğlunun yaşamsal döngüsünde düşünsel bir sermaye birikimiyle oluştuğunu, bu birikimin sonucu olarak insanların beğeni konusundaki algılarında ortak bir estetik anlayışının vücut bulması, doğa ve insan ilişkileri bağlamında bir benzeşimin ortak paydası söz

konusu olmuştur. Bu ortak payda insanlığın gelecek tasavvurunda daha yaşanabilir mekânlar elde etme becerilerine kılavuzluk etmiştir.

1.4. KENTSEL MEKÂN VE KENT ESTETİĞİ

Estetik kavramının kadim bir geçmişi olmasına rağmen kentsel mekânın planlamasında yeterli düzeyde dikkate alınmamıştır. 21. yüzyılda ise estetik sadece sanat alanında değil günlük yaşam alanlarının hayat bulduğu kentsel mekânlarda da yer almalıdır. Kent planlamasında estetiği bir bütünsellik içerisinde değerlendirmek ve bu bütünsellik anlayışı içerisinde çevre ve insan arasındaki ilişkiselliği göz ardı etmeyen bir anlayış kent estetiğinin yapı taşı konumundadır ve felsefe bunun üzerinde oluşturulmalıdır. Kentsel mekânlar teknolojik ilerlemenin bir sonucu olarak artık insanların büyük bir çoğunluğunun üzerinde yaşadığı, her geçen gün nüfus oranlarının arttığı, yeni yaşam biçimlerinin yaratıldığı alanlar olarak bütün insanlığını ortak mirasıdır. Bu açıdan estetik, kentsel mekân ile gündelik yaşam arasında bir ahengin sağlanmasında bir anahtar konumundadır.

Kentsel mekân herkes tarafından erişilebilir, yabancıların ve yerlilerin çok az kısıtlamalarla karşılaştıkları, kasabalar, şehirler ve kırsal mekânlardır. (Madanipour,1999:2). Kentlerin kentsel ve mimari tarzlarının heterojenliği, kentsel mekânın yoğunluğunu ve çeşitliliğini ve aynı zamanda kentsel etkileşimlerin yoğunluğunu yansıtır. Şehir, diğer herhangi bir mekansal konfigürasyondan daha çok, günlük yaşamın organize edildiği, uygulandığı ve ifade edildiği çeşitli şekillerde bir arada yaşama yeridir. Dolayısıyla günlük hayatımızda olan bu mekânlar davranışımızın, sosyal varlığımızın, toplumsal gerçekliğimizin bir yansımasıdır. Bu açıdan estetik algıyı şehre uyarlamak ve kenti estetik unsurları dikkate alarak tasarlamak sosyal olgunun gerektirdiği bir durumdur.

Mekânlar, hem yerel kentsel toplulukların hem de tüm kentleşmiş toplumların refahı ve gelişmesi için olduğu kadar, kentlerin maddi ortamlar olarak planlanması, inşası ve bakımı için de çok önemlidir. Kentsel mekânlara yapılan vurgu, bu nedenle, bir bütün olarak şehirciliği ve kentsel yaşam formunun kendisini anlamaya ve yönetmeye odaklanmak anlamına gelir. İnsanların toplu yaşamaları sonucunda doğan temel ihtiyaçlar ve gereksinimler manzumesi; yaşama biçimi, medeniyet tasavvuru, kültür yapısı veya yönetim sistemlerinin uygulama biçimiyle vuku bulan durumlardan kentsel mekânlar meydana gelir. Kent toplumunun yaşamsal gereksinmelerini karşılayan çeşitli uzmanlaşmış alanlar ve yapılanmalar kentsel donatı alanlarını ve kentsel mekânı oluşturur (Karabey vd.,1978:31). Bu kentsel ve donatı alanları insanın yaratıcı düşüncesiyle kentlerin yaşanabilir kılınmasına, kentlerin kimliklerinin oluşumuna ve dolayısıyla estetik bir kent yapılanmasının yapıtaşları olarak karşımıza çıkmaktadır. İnsan hayatını çerçeveleyen bu kentsel mekânlar gereksinimleri sağlayan basit bir yapıdan çıkıp tüm kentsel eylemlerin odağı haline gelir. Mekânsal tasarımın belirleyici unsurları olarak, sanat ve kültür insan düşüncesinin bir tezahürü olarak kentsel mekânların estetiğine yansır. Bu yansıma biçimine aracılık eden şey ise güzeli elde etme, güzel olanla yaşama veya güzelleştirme saikidir. Bu haliyle sanat ve kültür düşünsel yapının paradigmaları olarak bir tasarımın kentin silüetinde anlam kazanmasını sağlar.

1.5. ÇEVRE VE KENT ESTETİĞİ

Kent estetiğini kapsayan bir kavram da çevre estetiğidir. Çevre estetiğinin felsefi temelini insanı çevresi ile bir bütün olarak gören yaklaşım oluşturmaktadır. Bu yaklaşım kentsel tasarım anlayışının faydalandığı çevre psikolojisinin algı-biliş kuramlarına dayanmaktadır (Bilsel, 2017). Kentsel mekânın estetik bir yapı arz etmesi bir bakıma çevresel somutlarının bir uyum içerisinde olmasını gerektirir. Tıpkı bir müzik eserinin notalarının belli bir düzende çalınması ile eserin vücut bulması gibi. Bu açıdan çevresel estetik yargıları ve estetik değerlerin ifade edilmesi, doğayı koruma çabalarıyla yakından bağlantılıdır ve estetiğin çevre koruma politikasındaki rolü, çevre estetiği biliminde önemli bir yere tekabül etmektedir. Bu açıdan çevre estetiği, sanatın takdirinin ötesine geçerek hem doğal hem de insan

ortamlarının estetik değerlendirmesine geçer. Çevresel estetik, çevrenin algılanan kalitesi olarak tanımlanan, çevresel kalitenin önemli bir bileşeni olarak değerlendirilmektedir. Çevreye ilişkin estetik değerlendirme, bireylerin çevresel tercihlerini etkileyen ve mekânsal davranışı şekillendiren bir unsur olarak önem kazanmakta ve farklı ölçeklerdeki kullanım alanlarını ele aldığı için kapsayıcı bir özellik taşımaktadır (Kaplan, 1987:18). Estetik, insanların çevreleriyle ilgili deneyimlerinin en önemli yönlerinden biridir ve fiziksel aktivite ile ilişkili önemli bir niteliktir. (Nasar J. L., 2008:357). Bu açıdan çevre insanoğlunun kent estetiğine dönük yapılabilir, dönüştürülebilir, uygulanabilir bir pratikler alanı olarak nitelendirilebilir. Çünkü çevre ve insan arasında vuku bulan şey karmaşıklık, çeşitlilik, yenilik, belirsizliğin bir peyzaj öngörüsü ile düzenlenmesinin yansıması olan estetik olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu anlamda estetik insanın çevre üzerinde kendi gözlem ve deneyimleri ile kendi sanatını icra etmesidir denilebilir. Bu icra edilen sanat belli bir birikmişliğin neticesinde kültürel bir gösterge haline gelerek insanın mekan üzerinden hayata ve dünyaya dair tasavvurlarının yapı taşlarını karakterize eder. Dolayısıyla çevre estetiği sadece bir düzenlemeden ibaret olmaktan çıkarak mekan üzerinde hayat sürenlerin sosyo kültürel yapısını da biçimlendirir.

Modern öncesi insanın çevreye atfettiği anlam çevre ve insan arasındaki dengeli ve sürdürülebilir bir gelişmeyi öngörürken modern dönemde ise mekanların bir örüntüsü olarak ekonomi-politik saiklerin ön görüşünde şekillendi. Bu öngörü ile şekillendirilen mekanlar kendine ve kentine yabancı insanların sayısını hızlı bir şekilde arttırdı. Jane Jakobs günümüz dünyasındaki bu hızlı değişimden dolayı “ Büyük Amerikan Şehirlerinin Ölümü ve Yaşamı” adlı kitabında ilk defa insan odaklı kent kavramını dile getirmiştir (Jacobs, 2011:84) . Bu kavramdan yola çıkarak kentsel mekânların çevre estetiği açısından insanı merkeze koyan planlamalar ile anlamlı olacağını belirtmekte yarar var. Çünkü fiziksel bir çevre inşa etmenin yapıtaşlarından bir tanesi kent estetiği kalitesine olan yaşanabilir bir mekân anlayışıdır diyebiliriz. Bu varsayım birey ve toplumların yaşam serüvenleri içinde mekân ve insan ilişkisi bakımından sağlıklı bir hayat sürmek için geliştirilen değerler sisteminin bütünselliğine dayanmaktadır.

1.6. YEREL YÖNETİM VE KENT ESTETİĞİ İLİŞKİSİ

Geleneksel tanımlamalarda yerel yönetim yönetilenlerin yönetime katılmasının ilk aşaması olarak değerlendirilmektedir. Yerel yönetimler, insan topluluklarının ortak ve yerel nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla oluşturulan yönetsel kurumlardır. Devlet sınırları içinde belli bir hukuk düzeninde anayasal kuruluşlar olarak tanımlanan yerel yönetimler 1864’den sonra Türkiye’nin yönetsel yapısı içerisinde yer almaya başlamıştır (Bilgisay, 2010:2). Kentsel yapılanmanın 1930’lardan 1950’lere kadar sürekli bir şekilde planlı şehirler sorununu da hissettirmesiyle değişik yasal çalışmalar o zamanın hükümetleri vasıtasıyla yürürlüğe konuldu. Alsaç bu konuyu şöyle değerlendirmektedir:

1956 yılında yeni İmar Yasası, ardından da 1958 yılında planlama ve imar çalışmalarının tek bir çatı altında toplanması için İmar ve İskân Bakanlığı kurulmuştur. Daha sonra merkezi hükümete yardımcı olması açısından DPT (Devlet Planlama Teşkilatı) kurulmuş, bu teşkilatla ülke düzeyinde plan yapılması hedeflenmiştir. Böylece kentlerin tek tek planlanması yerine ülke ve bölge planlarına göre ve ona uyumlu bir şekilde planlanması düşüncesi ağırlık kazanmıştır (Alsaç,1993:59).

Türkiye’de yaşanan bu kentleşme süreci ile beraber kentlerin biçimini belirleyen süreçler de değişime uğramıştır. Yerinden yönetim, yönetişim, halka en yakın yönetim kademeleri gibi kavramlarla günümüz dünyasında çok konuşulan bu kavramın muhatabı yerel yönetimler olarak değerlendirilmektedir. Bu kavramlar nazarında baktığımızda yerel yönetim olarak bahsedilen şey kentsel mekânın değişim ve dönüşümünde kanunlarla güçlendirilen (5393 Sayılı Belediye Kanunu) belediyeler olarak algılanmaktadır. Dolayısıyla belediyeler hizmet üretme biçimlerini kurgularken şehrin karakteristik özellikleri başta olmak üzere, çevresel ve kültürel değerleri üzerinde söz sahibi olmaktadır. Bundan dolayı hayata geçirilecek her türlü planlama kent estetiğine pozitif ya da negatif

manada sirayet edecektir. Bunun kötü bir örneğini İstanbul yaşamıştır. Zeytinburnu'nda inşa edilen ve yüksek mimarisi nedeniyle kentin silüetini bozan 'Onaltı Dokuz' ismi verilen yapılar Anadolu Yakası'ndan bakıldığında Ayasofya Camii ve Sultanahmet Camii'nin görsel çerçevesine girerek kent estetiğinin algısal bütünlüğünü bozmaktadır. Dolayısıyla Camii silüetleri ile müsemma olmuş kent, uzun gökdelenlere belediye marifetiyle verilen imar izni ile bu görkemini kaybetme riski ile karşı karşıya kalmıştır.

Yerel yönetimlerin merkezi yönetimden farklı olarak yerel anlamdaki sorunların ve gereksinimlerin odağında yer alması yersel yönetimi kent estetiği konusunda muhatap kılmıştır. Beldenin düzenli ve sağlıklı gelişmesini sağlamak, koruyucu sağlık hizmetleri sunmak, sağlıklı ve planlı kentleşmeyi sağlamak, yapılaşmayı denetlemek, kanalizasyon yapmak, su kaynaklarını ve kıyıları korumak, atıkları yok etmek, katı atıkları toplamak ve imha etmek, belde halkına refah sağlayıcı çalışmalar yapmak, toplu taşıma faaliyetlerinde bulunmak ve trafiği düzenlemek (Erten,1995:37). Bahsi geçen bu konular bir takım yasalar ile yerel yönetimlere devredilmiştir. Bu hizmet skalasına baktığımızda kentsel mekânın insana dokunan her alanında yerel yönetimlerin sorumluluğu yatmaktadır. Bu açıdan kent estetiği bağlamında üretilecek hizmetlerin kentin sürdürülebilir geleceğine katkısı yadsınamaz bir gerçektir. Ayrıca toplumsal yapının heterojenliği neticesinde vuku bulan faaliyetlerin çeşitliliği içerisinde, insanların kendisi ve çevresi ile dengeli ve sağlıklı bir ilişki kurabilmesi için bu hizmet etme biçiminin kent estetiği bağlamında değerlendirilmesi ve planlanmasında da yerel yönetimlerin sorumluluğu vardır. Bu nedenle insan odaklı bir kent estetiği tasavvuru kenti mimari açıdan, yaşam biçimi açısından, kültür düzeyi açısından harmanlayarak kente yaşanabilir ve algılanabilir bir biçim vermelidir.

2. MALATYA KENT ESTETİK KURULU OLUŞTURMA SÜRECİ

Kentler, uhdesinde barındırdığı insan sayısı arttıkça aralarında birtakım çatışmaların meydana geldiği alanlara dönüşmeye başlayınca insan bu kaotik ortamdan kurtulmasının veya düzelmenin yollarını aramaya başlamıştır. Öte yandan şehrin estetiği, bir (Cornescu, 2001:11) şehrin ruhunu ve karakterini çok güçlü bir şekilde etkiler. Modern dünyada sanat ve rasyonel hayatın bir morfolojik senteze bürünmesi ile estetiğin ve sanatın kent yaşamına uyarlanması, kentsel ortamların yeniden şekillendirilmesi ve bu şekillendirme neticesinde kamusal davranışın yeni bir form kazanması da kaçınılmaz olmuştur. Bu açıdan kent planlamasında bir ahengin yakalanması arayışı hâkim olmuştur. Bu arayış 21. Yüzyılda kent ve estetik kelimelerinin bir araya getirilmesi ile kent estetiği kavramını doğurdu. Bu yeni doğan kavram aslında insan ile çevre arasındaki ilişkinin ayrılmazlığının bir göstergesidir. Çünkü insanın çevreye müdahale etme biçimi kendi tasavvurunun bir tuale yansımaları gibidir. Doğru zamanda doğru dokunuşlar yapılmadığında çevre ve insan arasında bağ kopar ve bu kopuşla birlikte kent ve insan arasında uyum problemi ortaya çıkar. Yerel yönetim kademelerinde kent estetik kurulu olarak yer bulan bu kavram da ilk etapta cadde, bulvar, sokak ve meydanlardaki yapıların cephe tasarımları ve renkleri, çevre düzenlemesi, reklam panolarının renk ve ölçü konusundaki uygunluğu, baz istasyonlarının konumlandırılması vb. konuları estetik formda değerlendirme konusu yaparak adından söz ettirmiştir. Bu bölümde Malatya Büyükşehir Belediyesi uhdesinde kurulan Kent Estetik Kurulu tarafından yapılan çalışmalar değerlendirilmiştir.

2.1. KENT ESTETİK KURULU YASAL DAYANAĞI VE AMACI

Kent ve estetik çerçevesinde baktığımızda günümüz dünyasında yönetim anlayışları yerelden ulusala doğru bir değişimi de beraberinde getirmektedir. Gelişmekte olan ülkeler bağlamında değerlendirdiğimizde yerelde yapısal sorunlarını azaltan belediyeler, sosyal belediyecilik tasavvuru ile şehri insana daha çok dokunan yönüyle dönüştürmenin çalışması içinde oldular. Bu süreç içerisinde

insanların şehri bir sosyal yaşama alanı olarak algılaması için sosyal, kültürel donatılar başta olmak üzere göze hoş görünme kaygısı da önemsenmeye başlandı. Türkiye’de Kent Estetik Kurullarının tarihsel sürecini irdelediğimizde ilk örneğinin 1950’lerde İstanbul Belediyesi ve Mimarlar Odası tarafından seçilen üyelerden oluşturulduğu görülmektedir. 1982 Anayasası’nın akabinde yasal ve uygun bir zeminin oluşması ve buna bağlı olarak yürürlüğe giren 3030 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu ile birlikte İstanbul Büyükşehir Belediyesi uhdesinde oluşturulan "Danışma Kurulu" isimli meclis kendi üyeleri arasında farklı periyotlarda kent ve estetik bağlamında çeşitli tartışmalar yapmışlardır. Murat Karayalçın’ın belediye başkanlığı görevi yürüttüğü dönemde Ankara Büyükşehir Belediyesi’nde de buna benzer bir oluşum hayata geçirilmeye çalışılmış olsa da olumlu bir netice elde edilememiştir. (Çubuk, 2003: 8). Yerel yönetim sistemleri ile ilgili olarak 2000’li yıllardan itibaren yapılan yeni düzenlemeler ve yerel yönetimlerinin etkinliğini artırma anlayışı ile birlikte bu zamana kadar sınırlı olan Kent Estetik Kurulu ve buna benzer yapılanmalarda bir artış yaşanmıştır.

2.1.1. Yasal Dayanak

Bu Yönetmelik, 3194 Sayılı İmar Kanunu’nun 1², 8/j³, 40⁴ ve 41. Maddeleri, 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu, 5216 Sayılı Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğünün Kaldırılması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanununun 1, 5, 7/g ve 21. Maddeleri, 5393 Sayılı Belediye Kanununun 15/b⁵ Maddesindeki esaslara dayanılarak düzenlenmiştir.

2.2. KENT ESTETİK KURULUNUN AMACI

Malatya Büyükşehir Belediyesi tarafından hazırlanan Kent Estetik Kurulu Çalışma Esas ve Usullerine İlişkin Yönetmeliğe göre: Malatya Büyükşehir Belediyesi yetki ve görev sınırları içinde kalan alanlar yanında, kent estetiği açısından düzenleme yapılması için Büyükşehir Belediyesi tarafından belirlenen diğer alanlarda da, Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu görüşleri doğrultusunda 2863 sayılı Kanun kapsamı içinde kalan yerleri de içeren yerleşik ve yerleşime yeni açılacak alanlarda; şehrin estetiğine, tarihi ve doğal değerlerine uygun ilke kararları geliştirmek; bu bağlamda, meydan, bulvar, cadde, ana yollar ve sokaklara cephesi bulunan yapıların kentsel tasarım, peyzaj mimarlığı, şehircilik ve mimarlık, disiplinlerinin katılım ve sentezi ile estetik çözümlerine yönelik bina cepheleri ile örnek kent mekânları ve kentsel tasarım projeleri elde etmek için hazırlanan projeleri, uygulamaları, müracaatları incelemek, görüş bildirmek ve karar vermek, görüntü kirliliğine yol açan yapılar ile bu yapıların çevresinde farklı amaçlarla kullanılan her türlü donatım, tanıtım, düzenleme elemanlarının estetik ve işlevsel hedeflere uygun olarak seçilmesi, ilan, reklam elemanları ve aktivitelerin kentte görüntü kirliliği yaratmasını engellemek üzere oluşturulan Kent Estetik Kurulu çalışma kurallarını belirlemektir.

Bu yönetmeliğe göre Malatya Büyükşehir Belediyesi **Kent Estetik Kurulu** mevcut ya da yeni açılacak yerleşim alanlarında şehrin genel estetiğine uygun, meydan, cadde, sokak, ana yollar vb. güzergâhlarda şehircilik, mimarlık, kentsel tasarım ve estetik bakış açılarıyla kentin sürdürülebilir geleceğine dair bir planlamanın hayata geçirilmesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu kapsamın içerisine kentin görüntü ve gürültü kirliliğine de belli kriterler koyma hedefi de yatmaktadır. Bu çerçevede

² Madde 1 – Bu Kanun, yerleşme yerleri ile bu yerlerdeki yapılaşmaların; plan, fen, sağlık ve çevre şartlarına uygun teşekkülünü sağlamak amacıyla düzenlenmiştir.

³ (Ek: 12/7/2013-6495/73 md.) İlgili idareler, Bakanlıkça belirlenen esaslara göre mimari estetik komisyonu kurar

⁴ Arsalarda, evlerde ve sair yerlerde umumun sağlık ve selametini ihlal eden, şehircilik, estetik veya trafik bakımından mahzurlu görülen enkaz veya birikintilerin, gürültü ve duman tevliheden tesislerin hususi mecrâ, lağım, çukur, kuyu; mağara ve benzerlerinin mahzurlarının giderilmesi ve bunların zuhuruna meydan verilmemesi ilgililere tebliğ edilir.

⁵ Kanunların belediyeye verdiği yetki çerçevesinde yönetmelik çıkarmak, belediye yasakları koymak ve uygulamak, kanunlarda belirtilen cezaları vermek

20.01.2015 tarihinde toplanan Malatya Büyükşehir Belediyesi İl Genel Meclisi 48. kararı ile Malatya Büyükşehir Belediyesi Kent Estetik Kurulu kurulmuştur.

2.3. KENT ESTETİK KURULU OLUŞUMUNDA DİĞER RESMİ KURUM VE SİVİL TEMSİL BOYUTU

Sivil toplum örgütleri, sürdürülebilirliğe doğrudan katkıda bulunan projelerin hayata geçirilmesi, uygulanabilirliği bağlamında ortak akıl mekanizmasının olmazsa olmazıdır. Sivil toplum kuruluşları sadece örgütlenme yöntemlerini değil, aynı zamanda kentsel yaşam tarzlarıyla ilgili uygulamaları da değiştiriyor. Sivil toplum kuruluşları, çevresel bozulma ve küresel ölçekte etkiye ilişkin kanıtları yerel uygulamalara bağlayarak, şehirlerde yaşama ve tüketme yollarını sağlayabilme yetisine de sahiptir (Howell, 2013:284). Bu açıdan sivil toplum kentsel alandaki sosyo-ekolojik değer yaratımında daha çok söz sahibi olmalıdır denilebilir. Bundan dolayı Kent Estetik Kurullarının sivil toplum ayağının güçlendirilmesi kent estetiğinin sürdürülebilirliği açısından önem arz etmektedir.

Malatya Büyükşehir Kent estetik Kurulu'nun yapılanmasına baktığımızda Kurul sayısını belirlemeye Büyükşehir Belediye Başkanı yetkili olduğu yönerge çerçevesinde belirlenmiştir. Kurul; Başkanlıkça görevlendirilen Genel Sekreter veya Genel Sekreter Yardımcısı, İmar ve şehircilik birim amiri, Tarihi Mekânlar ve Kent Estetiği Birim amiri ve bir teknik personeli, 1/4 Fen işleri birim amiri, Park ve bahçeler birim amiri, Başkanlıkça kurum içinden veya dışından belirlenen mimar, peyzaj mimarı, şehir bölge planlamacılarından oluşur. Gerekli görülmesi halinde, sivil toplum kuruluşlarından katılım ve/veya görüş talep edilebilir. Büyükşehir Belediyesi tarafından uygun görüldüğünde alt kurul ve/veya kurullar oluşturulabilir. Büyükşehir Belediye Başkanı, Kurul Başkanını üyeleri arasından görevlendirir. Başkan yardımcısı ise Kurul üyeleri tarafından seçilir. Kurul'a Başkanın yokluğunda yardımcısı başkanlık eder.

Malatya Büyükşehir Belediyesinin çıkardığı yönetmeliğe göre Kent Estetik kurulunda resmi ve sivil temsil boyutunun ağırlıklı olarak belediyenin ilgili birimlerinden teşekkül ettiği yönetmenliğin **5. Maddesinde** gözlemlenmektedir. Bu kapsamda belediye dışındaki birimlerden Yeşilyurt ve Battalgazi Belediyesi temsilcisi, İnönü Üniversitesi temsilcisi diğer resmi kurumlar olarak yer alırken, sivil toplum kuruluşu temsilcisi olarak Malatya Kent Konseyi ve Mimarlar Odası, Şehir Plancıları Odası, Peyzaj Mimarları Odası yer almaktadır.

2.4. KENT ESTETİK KURULUNDA ALINAN KARARLARIN KONULARINA GÖRE DAĞILIMI

Bu kapsamda Malatya Büyükşehir Belediyesi İmar İşleri Dairesi Başkanlığı ile yapılan görüşme neticesinde Kent Estetik Kurulu tarafından ele alınan konuların tespiti için elde edilen veriler ile bir doküman analizi yapılmıştır. Söz konusu doküman analizinin çıktıları Tablo 1'de gösterilmektedir. 2015 yılında kurulmuş olmasına rağmen 2018 yılından itibaren düzenli toplantılar ve kararlar alınmıştır. Bundan dolayı daha önceki verilere ulaşamamıştır.

Tablo 1: Alınan Kararların Konularına Göre Dağılımı

Alınan Kararların Konularına Göre Dağılımı		
No	Konu	Sayı
1.	Sağır Duvar İçin Reklam İlanı	18
2.	Baz İstasyonu Kurma Talebi	9
3.	Reklam Panosu/ Totem / LED Ekran Talebi	12
4.	Büfe Açma Talebi	10
5.	Dış Cephe Giydirme Talebi	15
6.	İşyeri Değişikliği Talebi	8
7.	Bahçe Duvarı/ Çeşme Yaptırma/ ATM Talebi	9
8.	Mimari Proje İncelenmesi Talebi	8
9.	Görüntü ve Kirliliği	15
10.	Tarihi ve Kültürel Yapıların Korunması	7
11.	Yeni Prestij Caddelerin Açılması	3
12.	Cadde ve Sokak İsimlerinin Değiştirilmesi	42
13.	Meydanlardaki Çeşmelerin Onarılması ve Kent Hafızasına Uygun İsimlerin Verilmesi	28
Toplam		184

Bu kapsamda Malatya Büyükşehir Belediyesi Kent Estetik Kurulu'nun 2018-2020 yılını kapsayan toplam 184 talep söz konusu olmuştur. Bundan dolayı da araştırmamızda kapsamında görüşülen ve karara bağlanan toplam 184 talebi incelenmiştir. Yapılan inceleme neticesinde yoğunluğunun cadde ve sokak isimlerinin değiştirilmesi, halkın istifadesine sunulan çeşmelerin korunması ve Malatyalı şahsiyetlerin isimlerinin verilmesi ve akabinde sağır duvar reklamı, baz istasyonu kurma talebi, reklam panosu, totem ve LED ekran kurma talebi olduğu gözlemlenmiştir. Şehrin silüetini etkileyen mimari proje talebinin incelenmesi ve yeni prestij caddelerin açılması konularının en az talep edilen konular kapsamında yer almıştır.

2.5. KENT ESTETİK KURULU YÖNETMELİĞİNE ELEŞTİREL BAKIŞ

Günümüzdeki katılım olanaklarının en üst seviyede sağlandığı, yönetişimci bir anlayışın benimsendiği unsurlar çağdaş demokrasi anlayışının temel kriteri oluşturmaktadır. Çağdaş demokrasilerde artık siyasal gücü kimin kullanacağını belirleme sürecinin ne olması gerektiğinden çok, siyasal gücün oluşumunun nasıl demokratik olacağı üzerinde durulmaktadır. Bu yönüyle günümüzde uzlaşmaya, karşılıklı etkileşime dayalı bir demokrasiye geçiş görülmektedir (Tekeli, 2003, s. 10). Kentlerin sağlıklı bir şekilde gelişebilmeleri ve estetik değerlerinin korunabilmesi kent planlama ilkelerinin tam olarak uygulanmasına bağlıdır (Akyüz, 2016).

Kentsel tasarım sürecinde Kent Estetik Kurulunun sürdürülebilir şehircilik anlayışını kurumsal bir hale getirmesi için yönetmelik içerisinde yer alan **katılımcılık** kısmının yetersiz olduğu

gözlemlenmiştir. Yönetmeliğin 5. maddesine göre özellikle sivil toplum ayağının yetersiz olduğu söylenebilir. “**Gerekli görülmesi halinde**” sivil toplum kuruluşunun davet edilmesine dönük bir ibarenin yer alması bu kuruluşların gerekli görülme kriterlerinin neye göre belirleneceği sorunu beraberinde getirmektedir. Büyükşehir Belediyesi sınırları şehrin tamamını kapsadığından dolayı sadece iki ilçe belediyesinin temsilcisinin kurula katılım sağlaması, diğer ilçe belediyelerin kapsam dışında bırakılması karar alma sürecinde katılımcılığa dönük eleştirileri de beraberinde getirecektir. Bunun yanı sıra kentin her mahallesine yer alan muhtarların en azından muhtar dernekleri bazında temsil edilmesi karar alma sürecinin şeffaflığı açısından da önem arz etmektedir. Diğer taraftan kent estetiği konusundan özellikle üniversite temsilcisi, valilik temsilcisi, emniyet müdürlüğü ve çevre orman müdürlüğünün de yer alması Kent Estetik Kurulunun alınan kararlarının uygulanabilirliğini de kolaylaştıracaktır.

Öte yandan Kent Estetik Kurulunun mevcut yapılar üzerinde herhangi bir tasarrufunun bulunmayışı kentsel estetiğin bütünselliğinin yakalanması açısından bir sorun olarak gözükmektedir. Bu açıdan kent estetiğinin geçmişe dönük denetlenmesi açısından yönetmeliğe bir maddenin eklenmesi bir sorunla karşılaşılması halinde çözüm üretilmesinin yolunu açacaktır.

Öte yandan 2863 sayılı **Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu** kapsamındaki alanlar, Kurul'un görev alanının dışında bırakılması bunun somut bir örneği olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum kentin sürdürülebilir geleceğinin tasarlanmasında bütünlükçü bir anlayışın ortaya konulması açısından sorun teşkil edecektir.

Malatya Kent Estetik Kurulu'nun görev alanıyla ilgili diğer bir sorunlu başlık ise yapıların cadde ve sokaklara bakan yönlerinin estetik kurulunun incelemesine tabi tutulmasıyla ilgili olmasıdır. Herhangi bir yapının sadece ana arter ve güzergâhlara bakan tarafının estetik olması, diğer taraflarının ise göz ardı edilmesi sağlıklı bir kent yapılanmasında estetik anlayışın uygulama biçiminde uzun vadeli sorunlar doğuracağı muhakkaktır.

SONUÇ

Kent estetiği teknik açıdan sadece başarılı bir peyzaj çalışması veya bir imar düzenlemesi olarak değerlendirilecek kadar dar bir çerçeveye sığdırılmamalı. Ya da belli konular etrafında şekillenen bir şehir algısını barındırmamalıdır. Kent ve estetik kavramları geçmiş ve gelecek zaman mefhumu arasında kentlerin inşa süreçlerine bir iletişim köprüsü veya bir kültür elçisi gibi günümüz dünyasının kent yapılanmasına vizyon katacak, insanlık tarihinin kenti inşa süreçlerinin mirasının ana taşıyıcısı gibidirler. Dolayısıyla insanın yaşam alanlarını şekillendiren yapılanma biçimlerinin duygularımıza, algularımıza insani etkinliklerimizin yaratımına uygun olmasını sağlayacak olan şey dünün ve bugünün harmanlanmasıdır. Bu açıdan yerel yönetimler içerisinde yer alan Kent Estetik Kurulları kent insanının ortak buluşma alanı olan kentsel mekânların niteliklerinin artırılmasında önemli yapıtaşları olarak karşımıza çıkmaktadır. Doğru ve etkili bir biçimde kullanılması, katılımcılığın etkin olarak sağlanmasıyla Kent Estetik Kurulları yerel yönetimlerin şehir inşa planlarına vizyon katabilir. Çünkü gelecek yıllarda insanın en çok ihtiyaç duyacağı şey üzerinde barına bileceği, temiz havasını teneffüs edebileceği, yeşili ve temiz su kaynaklarını kullanacağı mekânlardır. Bu mekânların sürdürülebilir bir yaşam felsefesini yakalama başarısı Kent Estetik Kurullarının doğru ve kararlı bir şekilde çok katılımlı ve çok aktörlü bir biçimde işletilmesidir.

Malatya Büyükşehir Belediyesi Kent Estetik Kurulunda görüşülen kararların çoğunun reklam ve baz istasyonu talebi ile ilgili olması, şehrin diğer estetik sorunlarının gözden kaçmasına da zemin hazırlamaktadır. Çağdaş manada bütün şehir kavramının sıklıkla kullanıldığı yerel yönetim kademelerinde özellikle şehrin estetiğine katma değer sağlayacak mimari yapılanmaların bu kurulda daha çok yer alması daha sonraki zamanlarda geri döndürülemez hataların oluşmasını da engellemiş olacaktır. Bu açıdan Malatya Kent Estetik Kurulu'nun Malatya'nın sürdürülebilir geleceğine yönelik daha etkin olması, alınan kararların uygulanması için başta sivil katılım yönü ve üniversitenin konuya ilişkin uzmanlarının dâhil edilmesi önem arz etmektedir. Diğer taraftan Kent Konseyi Yürütme Kurulu Üyelerinin ve Çalışma Grupları Temsilcilerinin Kent Estetik Kurulu çalışmalarında yer alması yerel yönetim ve sivil alan arasındaki iş birliği anlayışını geliştirerek şeffaf ve katılımcı bir yönetim mekanizmasının oluşmasına katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Akyüz, E. (2016). Urban Aesthetics: The Case of Istanbul And Edinburgh. *Eurasian Academy Of Sciences Social Sciences Journal, Eurasian Academy Of Sciences*, 7(7), 176-186.
- Alsaç, Ü. (1993). *Türk Kent Düzenlemesi ve Konut Mimarlığı*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Berleant, A. (2005). *Aesthetics and Environment*. Ashgate Publishing Limited. New York: Ashgate Yayıncılık.
- Bilgisay, H. (2010). Yerel Yönetim Reformu Ve İl Özel İdareleri: Bursa Perspektifinde Bir Analiz. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 52-64.
- Bilsel, Ç. (2017). Günümüz Kentlerinde Yer ve Yer Olmayanlar: Kentsel Tasarımda “Özgün Yer” Yaratma Sorunsalı ve Çevre Estetiği. Uluslararası Estetik Sempozyumu. Antalya.
- Cornescu, T. (2001). Societate și Arhitectură, în revista . *Sociologie Românească*, 1-14.
- Coşkun, T. D. (2008). Kent Estetiği oluşumunda Yer Oluşturma İlkelerinin Koblenz / İzmir Kentleri Bağlamında Karşılaştırmalı Olarak İrdelenmesi.
- Erdoğan, İ. (2006). Çevre Ve Kent Estetiği. *Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 68-77.
- Erten, M. (1995). *Yerel Yönetimler ve Çevre*. İstanbul: Toplumsal Dönüşüm Yayınları.
- Es, M., & Ateş, H. (2004). Kent Yönetimi, Kentleşme ve Göç: Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*(48), 205-208.
- Howell, R. (2013). Values, Motivations, and Routes to Engagement of People Adopting Lower-Carbon Lifestyles. *Global Environmental Change*(23), 281-290.
- Jacobs, J. (2011). *Büyük Amerikan Şehirlerinin Ölümü ve Yaşamı*. (B. Doğan, Trans.) İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Kaplan, S. (1987). Aesthetics, Affect, and Cognition: Environmental Preference from an Evolutionary Perspective, *Environment and Behavior*. (19), 3-32.
- Karabey, H., Çubuk , M., & Yüksel, G. (1978). Yapılanmamış Kentsel. *Yapı Dergisi*(30), pp. 25-54.
- Krier, R. (1979). *Urban Space*. London: Academy Editions.
- Madanipour, A. (1999). Why are the design and development of public spaces. *Environment and Planning H Planning and D*(26), 879-892.
- Nasar, J. L. (2008). Assessing Perceptions of Environments for Active Living. *American Journal of Preventive Medicine*, 357-363.
- Nasar, J. L. (2008). Perception, Cognition and Evaluation of Urban Places. *Public Places and Spaces*(34), 31-53.
- Nasution, A., Zahrah, W., & Gintink, N. (2017). Public Open Space’s Contribution to Quality of Life: Does privatisation matters? *IOP Conference Series*, 2.
- Sezik, M. (2018). Kentlerin Tarihi ve Kültürel Dokusunun Korunması Bağlamında Kentsel Dönüşüm Uygulamaları. *Kent Akademisi*, 600-608.
- Sjoberg, G. (1965). *The Preindustrial City-Past and Present*. New York: The Free Press.
- Tekeli, İ. (2003). Siyasal Toplum ile Sivil Toplum Arasında Yerini Belirlemede Olan Yerel Yönetimler. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 12, 5-15.
- Tunalı, İ. (1964). Estetik ve Beğeni Problemleri. *Felsefe Arşivi*(15), 57-67.
- Ulusoy, A., & Akdemir, T. (2002.). *Yerel Yönetimler*. Ankara : Seçkin Yayıncılık.
- Vlad, L. B. (2009, Ağustos). URBAN AESTHETICS: EMERGENCE AND DEVELOPMENT. *Theoretical and Empirical Researches in Urban Management* , 73-78.